

JAROSŁAW KUPCZAK OP

AMORIS LAETITIA

KONFLIKT INTERPRETACJI

Najważniejsza debata w Kościele
od zakończenia Soboru Watykańskiego II

dominikanie.pl

AMORIS LAETITIA

JAROSŁAW KUPCZAK OP

AMORIS LAETITIA KONFLIKT INTERPRETACJI

dominikanie.pl

[Kup książkę](#)

© Copyright for the text by Jarosław Kupczak, 2020
© Copyright for this edition by Wydawnictwo W drodze, 2020

Recenzent naukowy
ks. prof. UAM dr hab. Maciej Olczyk

Redaktor prowadzący
Ewa Kubiak

Redakcja
Lidia Kozłowska

Korekta
Paulina Jeske-Choińska
Lidia Kozłowska

Skład i łamanie
Teodor Jeske-Choiński

Redakcja techniczna
Józefa Kurpisz

Projekt okładki i stron tytułowych
Radosław Krawczyk

Nihil obstat
Warszawa, 4 lutego 2020 roku
Reg. Prov. 039/20
Paweł Kozacki OP, prowincjał

ISBN 978-83-7906-407- .

dominikanie.pl jest imprintem

Wydawnictwa Polskiej Prowincji Dominikanów W drodze sp. z o.o.

Wydawnictwo Polskiej Prowincji Dominikanów W drodze sp. z o.o.

Wydanie I, 2020

ul. Kościuszki 99, 61–716 Poznań

tel. 61 852 39 62

sprzedaz@wdrodze.pl www.wdrodze.pl

[Kup książkę](#)

W adhortacji *Amoris laetitia* – poświęconej znaczeniu miłości w rodzinie – znalazł się fragment, w którym Ojciec Święty kieruje słowa duchowego wsparcia do tych katolików, którzy żyją w związkach niesakramentalnych. Papież nie wyklucza nawet, że niekiedy wolno ich dopuścić do pełnej wspólnoty eucharystycznej. Fakt ten wywołał wielkie poruszenie i gorące dyskusje, bo przecież w Kościele dobrze wiemy, że nawet papież nie ma prawa zmieniać nauki Kościoła.

Ojciec Jarosław Kupczak daje nam – zachowując pełny szacunek dla urzędu Piotra w Kościele – rzetelny i kompetentny opis tych napięć i dyskusji. W ciągu czterech lat, które minęły od ogłoszenia adhortacji, ukształtowały się różne kierunki jej interpretacji. Nie brak również takich komentatorów, którzy pamiętają o tym, że recepcja nowych dokumentów Magisterium tylko wtedy jest autentycznie katolicka, kiedy dokonuje się w zgodzie z całym dotychczasowym nauczaniem Kościoła. Ojciec Kupczak zdecydowanie opowiada się za taką właśnie interpretacją adhortacji *Amoris laetitia*.

Jacek Salij OP

Chronologia wydarzeń

I. Przed publikacją adhortacji

- 13 III 2013 Wybór arcybiskupa Buenos Aires, Jorge Mario Bergoglio na papieża. 266. biskup Rzymu przyjmuje imię Franciszek.
- 8 X 2013 Informacja biura prasowego Stolicy Apostolskiej, że w dniach 5–19 października następnego roku w Watykanie odbędzie się nadzwyczajna sesja Synodu Biskupów poświęcona tematowi: „Wyzwania duszpasterskie związane z rodziną w kontekście ewangelizacji”, która będzie przygotowaniem do zwyczajnej sesji Synodu Biskupów w 2015 roku.
- 18 X 2013 Przesłanie przez sekretarza generalnego Synodu Biskupów, arcybiskupa Lorenza Baldisseriego, do przewodniczących wszystkich konferencji biskupów na świecie dokumentu przygotowawczego do nadzwyczajnej sesji Synodu Biskupów: *Lineamenta*. Rozpoczęcie procesu konsultacji przedsynodalnych.
- 24 XI 2013 Publikacja pierwszej adhortacji posynodalnej papieża Franciszka, *Evangelii gaudium*.
- 20–21 II 2014 Obrady konsystorza kardynałów, którego głównym zadaniem było przygotowanie dwóch synodów o rodzinie. Wystąpienie kardynała Waltera Kaspera.
- 27 IV 2014 Kanonizacja Jana XXIII i Jana Pawła II na placu św. Piotra.
- 26 VI 2014 Prezentacja *Instrumentum laboris* III Nadzwyczajnego Zebrania Synodu Biskupów w centrum prasowym

- Stolicy Apostolskiej. Dokument powstał w oparciu o opracowanie ankiety przedsynodalnej.
- 6–20 X 2014 Obrady III Nadzwyczajnej Sesji Synodu Biskupów.
- 9 XII 2014 Informacja biura prasowego Stolicy Apostolskiej, że dokumentem przygotowawczym, *Lineamenta*, do XIV Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów będzie dokument końcowy niedawno zakończony Synodu (*Relatio Synodi*), uzupełniony o pytania, które pomogą wiernym się z nim zapoznać.
- 13 III 2015 Druga rocznica rozpoczęcia pontyfikatu. W homilii wygłoszonej podczas nabożeństwa pokutnego w Bazylice św. Piotra w Watykanie papież zapowiada ogłoszenie nadzwyczajnego Roku Świętego poświęconego miłosierdziu.
- 11 IV 2015 Publikacja bulli *Misericordiae vultus* ustanawiającej nadzwyczajny Jubileusz Miłosierdzia.
- 23 VI 2015 Prezentacja *Instrumentum laboris* XIV Zwyczajnego Zgromadzenia Synodu Biskupów.
- 5–24 X 2015 Obrady XIV Zwyczajnego Zgromadzenia Synodu Biskupów.
- 17 X 2015 Przedpołudniowa kongregacja generalna Synodu Biskupów poświęcona uczczeniu 50. rocznicy powołania instytucji Synodu Biskupów.
- 8 XII 2015 50. rocznica zakończenia Soboru Watykańskiego II. Początek Roku Miłosierdzia.
- 8 IV 2016 Publikacja adhortacji posynodalnej papieża Franciszka *Amoris laetitia*.

II. Po publikacji adhortacji

- 19 IX 2016 Doręczenie przez kardynała Carla Caffarrę listu czterech kardynałów zawierającego tak zwane dubia do watykańskiej rezydencji Ojca Świętego i do biura Kongregacji Nauki Wiary.
- 5 X 2016 Wysłanie do papieża przez biskupów regionu duszpasterskiego Buenos Aires *Criterios básicos para la aplicación del capítulo VIII de „Amoris laetitia”* (Podstawowe kryteria w zastosowaniu rozdziału VIII adhortacji *Amoris laetitia*).
- 6 X 2016 List Ojca Świętego do Monsignore Sergia Alfreda Fenoya, delegata regionu duszpasterskiego Buenos Aires.
- X 2016 Publikacja książki: J. Granados, S. Kampowski, J.J. Pérez-Soba, „*Amoris laetitia*”. *Accompagnare, discernere, integrare. Vademecum per una nuova pastorale familiare*, Cantagalli, Siena 2016.
- 1 XI 2016 Publikacja tekstu napisanego przez grupę znanych amerykańskich teologów: K. Flannery SJ, J. Grabowski, R. Imbelli, D. Legge OP, T. Weinandy OFM, T.J. White OP, *Interpreting Amoris laetitia within the Catholic Tradition*.
- 14 XI 2016 Upublicznienie przez kardynałów: Waltera Brandmüllera, Raymonda Burke’a, Carla Caffarrę i Joachima Meisnera ich własnego listu do Ojca Świętego napisanego przed dwoma miesiącami.
- 21 XI 2016 Publikacja listu Johna Finnisa i Germaina Griseza do Ojca Świętego, *The misuse of „Amoris Laetitia” to support errors against the Catholic faith. A letter to the Supreme Pontiff Francis, to all the bishops in*

communion with him, and to the rest of the Christian faithful.

- 5 VI 2017 Nakazanie przez Ojca Świętego publikacji listu argentyńskich biskupów z regionu duszpasterskiego Buenos Aires z 5 X 2016 na temat implementacji adhortacji *Amoris laetitia* i swojej odpowiedzi na ten list z 6 X 2016 w „Acta Apostolicae Sedis” CVIII (2016), nr 10, s. 1071–1074.

Wykaz skrótów

AAS	„Acta Apostolicae Sedis”
AL	Posynodalna adhortacja papieża Franciszka <i>Amoris laetitia</i> (2016)
BSS	„Bollettino Sala Stampa della Santa Sede”, wszystkie numery codziennego biuletynu biura prasowego Stolicy Apostolskiej można odnaleźć na oficjalnej stronie Watykanu: www.vatican.va . W tekście książki podajemy je z datą publikacji biuletynu
CNA	Catholic News Agency, wszystkie artykuły cytowane z tej strony można odnaleźć na www.catholicnewsagency.com . Podajemy je z datą publikacji
DCE	Encyklika Benedykta XVI <i>Deus caritas est</i> (2006)
DM	Encyklika Jana Pawła II <i>Dives in misericordia</i> (1980)
DV	Konstytucja dogmatyczna o objawieniu Bożym <i>Dei Verbum</i> Soboru Watykańskiego II (1965)
EE	Encyklika Jana Pawła II <i>Ecclesia de Eucharistia</i> (2003)
EG	Posynodalna adhortacja papieża Franciszka <i>Evangelii gaudium</i> (2013)
FC	Posynodalna adhortacja Jana Pawła II <i>Familiaris consortio</i> (1981)
GS	Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym <i>Gaudium et spes</i> Soboru Watykańskiego II (1965)
HV	Encyklika Pawła VI <i>Humanae vitae</i> (1968)
IL 2014	<i>Instrumentum laboris</i> Synodu Biskupów w 2014 roku
IL 2015	<i>Instrumentum laboris</i> Synodu Biskupów w 2015 roku
KKK	<i>Katechizm Kościoła katolickiego</i> (1992)
KPK	<i>Kodeks prawa kanonicznego</i> (1983)

L 2014	<i>Dokument przygotowawczy (Lineamenta) do Synodu w 2014 roku</i>
L 2015	<i>Dokument przygotowawczy (Lineamenta) do Synodu w 2015 roku</i>
LG	Konstytucja dogmatyczna o Kościele <i>Lumen gentium</i> Soboru Watykańskiego II (1964)
LR	List Jana Pawła II do rodzin <i>Gratissimam sane</i> z okazji Międzynarodowego Roku Rodziny (1994)
MV	Bulla papieża Franciszka na Rok Święty <i>Misericordiae vultus</i> (2015)
OsRomPol	Wydanie polskie „L'Osservatore Romano”
RAD	<i>Relatio ante disceptationem</i> – wstępna relacja rozpoczynająca Synod w 2014 roku
RF	<i>Relatio finalis</i> – dokument końcowy Synodu Biskupów w 2015 roku
RH	Encyklika Jana Pawła II <i>Redemptor hominis</i> (1979)
RP	Adhortacja Jana Pawła II <i>Reconciliatio et paenitentia</i> (1984)
RPD	<i>Relatio post disceptationem</i> – sprawozdanie streszczające dyskusję pierwszego tygodnia obrad Synodu w 2014 roku
RS	<i>Relatio Synodi</i> – dokument końcowy Synodu Biskupów w 2014 roku
SC	Adhortacja Benedykta XVI <i>Sacramentum caritatis</i> (2007)
STh	<i>Summa Theologiae</i> św. Tomasza z Akwinu
VS	Encyklika Jana Pawła II <i>Veritatis splendor</i> (1993)

Wstęp

Niektórzy czytelnicy mojej poprzedniej książki *Źródła sporu o „Amoris laetitia”* gratulowali mi odwagi¹. Nie protestowałem z dwóch powodów. Po pierwsze, to miłe uchodzić za osobę odważną. Po drugie, inni nierzadko oceniają nas w sposób bardziej obiektywny, niż robimy to my sami. Niemniej w trakcie pisania książki *Źródła sporu o „Amoris laetitia”* nie miałem świadomości, że praktykuję kardynalną cnotę męstwa. Raczej chodziło mi o postawę dla teologa kluczową, a dzisiaj dość rzadką: bezstronność w ocenie argumentów, intelektualną uczciwość, niepoddawanie się emocjom, które sprzyjają uproszczonym ocenom, oraz miłość do Kościoła.

Taka postawa nie jest dzisiaj oczywista. Żyjemy w czasach głębokiej polaryzacji, kierkegaardowskiego „albo-albo”, kiedy trzeba się zadeklarować: za albo przeciw². Niestety, ta ciężąca nad życiem społecznym i politycznym postchrześcijańskiego Zachodu postawa pojawia się też w Kościele.

Polaryzacja, przeniesiona z życia politycznego do Kościoła, pogłębiła się przy okazji publikacji adhortacji papieża Franciszka *Amoris laetitia*. Zbyt wiele publicznych wystąpień, artykułów i komentarzy

¹ Por. J. Kupczak, *Źródła sporu o „Amoris laetitia”*, W drodze, Poznań 2018.

² Najlepszy chyba opis tej współczesnej wojny kulturowej znajdujemy w książkach Jamesa Davisona Huntera: *Culture Wars. The Struggle to Define America* (New York 1991), *Before the Shooting Begins. Searching for Democracy in America's Culture War* (New York 1994), *To Change the World. The Irony, Tragedy, and Possibility of Christianity in the Late Modern World* (Oxford 2010). Pisałem na ten temat w: *Anatomia wojny kulturowej*, „Homo Dei” 1 (2011), s. 66–75.

przenikniętych było błędną i szkodliwą alternatywą: entuzjazm bądź radykalny krytycyzm. Autor tej książki nie akceptuje tego z gruntu fałszywego i niekatolickiego wyboru.

Sobór Watykański I przypomniał w Konstytucji *Pastor aeternus*, że Chrystus ustanowił biskupa Rzymu „trwałą zasadą i widzialnym fundamentem jedności Kościoła (*perpetuum utriusque unitatis principium ac visibile fundamentum*)”³. Dlatego też ważną częścią władzy Piotra jest „najwyższa władza nauczania (*suprema potestas magisterii*)”, której celem jest troska o wyjaśnienie depozytu wiary: „Duch Święty został obiecany następcom św. Piotra nie dlatego, aby z pomocą Jego objawienia ogłaszali nową naukę, ale by z Jego pomocą święcie strzegli i wiernie wyjaśniali Objawienie przekazane przez apostołów, czyli depozyt wiary (*depositum fidei*)”⁴.

Sobór Watykański II przedstawia naukę o Urzędzie Nauczycielskim Kościoła w kontekście odnowionej teologii relacji między następcą św. Piotra i biskupami. W soborowej eklezjologii biskupi nie są „ambasadorami” Stolicy Apostolskiej w różnych częściach świata, ale następcami Apostołów⁵. Jako członkowie kolegium biskupiego uczestniczą oni w sprawowaniu Urzędu Nauczycielskiego Kościoła, którego celem jest troska o nienaruszone przekazywanie Objawienia: „kiedy zaś czy to Biskup Rzymski, czy Kolegium Biskupie z nim razem wydają jakieś ostateczne orzeczenie, czynią to zgodnie z samym Objawieniem, przy którym wszyscy mają obowiązek stać i do którego

³ Sobór Watykański I, Konstytucja dogmatyczna o Kościele Chrystusowym *Pastor aeternus*, 3, w: *Dokumenty Soborów Powszechnych. Tekst łaciński i polski*, red. A. Baron, H. Pietras, Wydawnictwo WAM, Kraków 2005, t. IV, s. 912–915.

⁴ Tamże, s. 922–923. Na temat natury i granic papieskiego magisterium por. G.L. Müller, *Drogowskazy na dzisiaj*, przeł. S. Tasiemski OP, Wydawnictwo M, Kraków 2019, s. 29–40; T. Rowiński, *Nawet Papież powinien być posłuszny*, „Christianitas” 70 (2017), s. 64–72.

⁵ Por. LG 20–25.

mają się stosować; Objawienie to, na piśmie lub drogą tradycji podane, przekazywane jest w całości dzięki prawowitej sukcesji biskupiej, a przede wszystkim staraniem samego Biskupa Rzymskiego, i dzięki światłu Ducha prawdy jest święcie strzeżone w Kościele i wiernie wykładane”⁶.

Tak rozumianemu Urzędowi Nauczycielskiemu Kościoła, któremu przewodniczy biskup Rzymu i który stoi na straży Objawienia, każdy wierny winny jest posłuszeństwo i szacunek: „biskupom nauczającym w łączności z papieżem należy się od wszystkich cześć jako świadkom boskiej i katolickiej prawdy (*divinae et catholicae veritatis testes*), wierni zaś winni zgadzać się ze zdaniem swego biskupa w sprawach wiary i obyczajów (*de fide et moribus*), wyrażonym w imieniu Chrystusa, i trwać przy nim w religijnej uległości. Tę zaś zbożną uległość woli i rozumu (*religiosum voluntatis et intellectus obsequium*) w sposób szczególny okazywać należy autentycznemu urzędowi nauczycielskiemu Biskupa Rzymskiego nawet wtedy, gdy nie przemawia on *ex cathedra*, trzeba mianowicie ze czcią uznawać jego najwyższy urząd nauczycielski i do orzeczeń przez niego wypowiedzianych stosować się szczerze, zgodnie z jego myślą i wolą, która ujawnia się szczególnie przez charakter dokumentów bądź przez częste podawanie tej samej nauki, bądź przez sam sposób jej wyrażania”⁷.

W sposób niezwykle wyważony Sobór Watykański II łączy prawdę o nieomyślności biskupa Rzymu, zdefiniowaną przez Sobór Watykański I, z nową refleksją o urzędzie biskupa i o teologii Objawienia, a szczególnie o relacji między Pismem Świętym i Tradycją. W tej refleksji nieomyślność Urzędu Nauczycielskiego Kościoła nie jest autonomiczną cechą autorytarnej władzy, ale cechą całego Kościoła, który na krętych drogach ludzkiej historii zawsze ma obietnicę asystencji

⁶ LG 25; por. DV 10.

⁷ LG 25.

Ducha Świętego. Podobnie posłuszeństwo wiernych wobec Urzędu Nauczycielskiego Kościoła nie wypływa jedynie z poczucia obowiązku, lojalności czy solidarności, lecz jest podstawową cechą nadprzyrodzonej cnoty wiary, „posłuszeństwem wiary” (Rz 1,5; 16,26).

Prawda o roli Urzędu Nauczycielskiego w Kościele jest podstawową zasadą hermeneutyczną tej książki. Poprzez zachowanie tej katolickiej zasady chcemy uniknąć pułapek myślenia o adhortacji *Amoris laetitia* i sporach z nią związanych w kategoriach medialno-sensacyjnych czy politycznych.

Książka, którą czytelnik ma przed sobą, jest kontynuacją mojej poprzedniej publikacji *Źródła sporu o „Amoris laetitia”*; rozpoczynając od konsystorza kardynałów w lutym 2014 roku, poprzez dwa synody biskupów w latach 2014–2015, śledziłem w niej kościelną debatę, której podsumowaniem i uwieńczeniem jest adhortacja *Amoris laetitia*. Dlatego też pierwszy rozdział tej książki: „Kontekst powstania adhortacji”, jest przypomnieniem najważniejszych tez tamtego tomu. W kolejnych dwóch rozdziałach przedstawiam treść adhortacji, poświęcając szczególną uwagę teologii jej ósmego rozdziału i najbardziej zapalnej kwestii: jak wygląda stanowisko papieża Franciszka, jeśli chodzi o możliwość przyjmowania komunii eucharystycznej przez osoby rozwiedzione i znajdujące się w powtórnym związku? Rozdział czwarty, „Pierwsze reakcje, pierwsze pytania”, wskaże na pierwsze ważne głosy w interesującym nas tutaj sporze; szczególną uwagę poświęcimy zwłaszcza tak zwanym dubiom⁸ czterech kardynałów z września 2016 roku i opublikowanej dwa tygodnie później wykładni biskupów argentyńskich, która zo-

⁸ W tej książce używamy łacińskiego słowa „dubium” w spolszczonej formie; w sposób, jaki przyjął się w języku polskim. W liczbie pojedynczej będzie to zawsze „dubium”, bez względu na przypadek. W liczbie mnogiej będziemy to słowo odmieniać jako: dubia, dubiów, dubiom itd.

stała uznana przez papieża Franciszka za obowiązującą interpretację adhortacji. Rozdział piąty przypomina pozostającą w mocy naukę Magisterium na temat warunków przyjmowania komunii świętej, zaś w trzech kolejnych rozdziałach omawiam i poddaję krytycznej ocenie trzy różne sposoby interpretacji i implementacji adhortacji *Amoris laetitia*.

Faktem, z którym musi się zmierzyć każdy teolog dokonujący namysłu nad adhortacją *Amoris laetitia*, jest wielość interpretacji tego dokumentu; wskazaliśmy na ten konflikt interpretacji w tytule książki. Źródeł tego konfliktu interpretacyjnego jest wiele: niektóre interpretacje niezbyt przejmują się konkretnymi sformułowaniami zawartymi w tekście papieskiego dokumentu, inne odchodzą od zasad rozumowania teologicznego. Niewątpliwie, jeśli pytamy o źródła tego konfliktu interpretacyjnego, musimy też wskazać na ambiwalencję i niejasność samego tekstu adhortacji. To, co jest siłą papieża Franciszka: odwoływanie się do metafor i obrazów, egzystencjalny i bezpośredni styl zwracania się do czytelnika, czasami nie ułatwia precyzyjnego odczytania teologicznego znaczenia tekstu.

Jedną z głównych różnic między interpretacjami adhortacji *Amoris laetitia* polega też na odmiennym stosunku do dotychczasowego Magisterium Kościoła, szczególnie jeśli chodzi o kwestię dopuszczania osób rozwiedzionych i znajdujących się w powtórnych związkach do eucharystycznej komunii. Na to właśnie kryterium wskazaliśmy poprzez wyróżnienie trzech, naszym zdaniem, głównych interpretacji adhortacji: ciągłości, umiarkowanej zmiany i zerwania. W ich krytycznej prezentacji, która będzie miała miejsce w szóstym, siódmym i ósmym rozdziale tej pracy, postaramy się wskazać na ich mocne i słabe strony.

Umieszczenie jednego tylko nazwiska w miejscu zarezerwowanym dla autora książki jest często pewną niesprawiedliwością. Tak jest również w tym wypadku. Wiele też tej książki powstało jako

wyraz wspólnej dyskusji i wymiany opinii. Ze szczególną wdzięcznością myślę o moich kolegach, profesorach z rzymskiego Instytutu Jana Pawła II, szczególnie o Livio Melinie, José Granadosie, José Noriedze i Jarosławie Mereckim. Rzymskie i krakowskie rozmowy z Ludmiłą i Stanisławem Grygielami zawsze były źródłem światła i inspiracji.

Jestem też wdzięczny moim kolegom z Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie. W latach 2016–2018 na uniwersytecie systematycznie spotykało się interdyscyplinarne seminarium profesorskie poświęcone właściwej interpretacji adhortacji *Amoris laetitia*. Dziękuję uczestnikom tego seminarium: ks. dr. Bogusławowi Mielcowi, o. dr. Robertowi Plichowi OP, ks. prof. dr. hab. Janowi Danielowi Szczurkowi, ks. dr. hab. Antoniemu Świerczkowi, ks. dr. Wojciechowi Węgrzyniakowi, ks. dr. hab. Robertowi Woźniakowi, ks. dr. hab. Stanisławowi Wronce. Autor tej książki zawdzięcza bardzo dużo wymianie opinii, która miała miejsce na seminarium; niemniej za tezy przedstawione w tej publikacji bierze wyłączną odpowiedzialność.

Poszczególne rozdziały książki prezentowałem również w ciągu ostatnich lat podczas moich zajęć na Papieskim Uniwersytecie Jana Pawła II w Krakowie. Dziękuję wszystkim uczestnikom tych wykładów, ćwiczeń i konwersatoriów. Ich wkład w powstanie tego tekstu jest bardzo znaczący.

Dziękuję dominikańskiemu Wydawnictwu W drodze za zainteresowanie publikacją i współpracę. Moje szczególne wyrazy wdzięczności kieruję do Prezesa Wydawnictwa, o. Tomasza Grabowskiego OP, pani Ewy Kubiak oraz znakomitej redaktorki mojej książki, pani Lidii Kozłowskiej. Jestem wdzięczny moim braciom z krakowskiego klasztoru: Józefowi Pociesze OP i Mirosławowi Piłśniakowi OP za wsparcie i zachętę do pisania. Ksiądz profesor Maciej Olczyk z Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu przeprowadził profesjonalną i rzetelną ocenę teologicznych stwier-

dzeń zawartych w książce oraz podzielił się ze mną cennymi uwagami merytorycznymi i edytorskimi.

Bez wsparcia tych osób ta książka by nigdy nie powstała.

*Środa Popielcowa Roku Pańskiego 2020
Dominikański Konwent św. Trójcy w Krakowie*

Spis treści

Chronologia wydarzeń	7
Wykaz skrótów.....	11
Wstęp	13
Rozdział pierwszy. Kontekst powstania adhortacji	21
Synodalna eklezjologia	23
Adhortacja papieża Franciszka <i>Evangelii gaudium</i> (2013).....	26
Rok Miłosierdzia (2015–2016)	28
Przemówienie kardynała Waltera Kaspera	32
III Nadzwyczajne Zgromadzenie Ogólne Synodu Biskupów	36
XIV Zwyczajne Zgromadzenie Ogólne Synodu Biskupów	41
Rozdział drugi. Treść adhortacji.....	49
W świetle Słowa	51
Rzeczywistość rodzin i wyzwania	54
Spojrzenie skierowane na Chrystusa – powołanie rodziny	61
Miłość w małżeństwie	66
Miłość, która staje się owocna	68
Niektóre perspektywy duszpasterskie.....	69
Umocnić wychowanie dzieci	72
Duchowość małżeńska i rodzinna	73
Uwagi końcowe.....	74

Rozdział trzeci. Rozdział, którym	
„wszyscy będą bardzo zaintrygowani”	79
Eklezjologia szpitala polowego	81
Prawo stopniowości	87
„Włączyć wszystkich”: logika inkluzji zamiast wykluczenia	90
Rozeznanie	97
Okoliczności łagodzące w rozeznaniu duszpasterskim	102
 Rozdział czwarty. Pierwsze reakcje, pierwsze pytania	109
Biskupi regionu duszpasterskiego Buenos Aires, <i>Criterios básicos para la aplicación del capítulo VIII de „Amoris laetitia”</i>	117
Dubia czterech kardynałów	125
 Rozdział piąty. Magisterium Kościoła o komunii świętej dla osób rozwiedzionych i w powtórnych związkach	139
Posoborowe przemiany	140
Międzynarodowa Komisja Teologiczna, <i>Doktryna katolicka o sakramencie małżeństwa</i> (1977)	148
Adhortacja Jana Pawła II <i>Familiaris consortio</i> (1981)	151
<i>Katechizm Kościoła katolickiego</i> (1992)	158
Kongregacja Nauki Wiary, <i>List do biskupów Kościoła katolickiego na temat przyjmowania Komunii św. przez wiernych rozwiedzionych żyjących w nowych związkach</i> (1994)	160
Encyklika Jana Pawła II <i>Ecclesia de Eucharistia</i> (2003)	167
Adhortacja Benedykta XVI <i>Sacramentum caritatis</i> (2007)	170
 Rozdział szósty. Interpretacja ciągłości	173
Towarzystwo	175
Integracja	178
Rozeznanie	186

Rozdział siódmy. Interpretacja umiarkowanej zmiany	205
Kardynał Francesco Coccopalmerio o okolicznościach łagodzących	206
Rocco Buttiglione: podmiotowe warunki grzechu ciężkiego	216
 Rozdział ósmy. Interpretacja zerwania.....	235
 Rozdział dziewiąty. Co dalej?	257
 Bibliografia	269
 Indeks nazwisk.....	283

Wydawnictwo Polskiej Prowincji Dominikanów W drodze sp. z o.o.
Druk i oprawa: DRUKARNIA TOTEM, Inowrocław
Wydrukowano na AMBER GRAPHIC 80 g